

3. Naidonova A. Formation of foreign language communication skills for students of agro-economic specialties in higher educational establishments of Ukraine in the process of European integration / A. Naidonova // Herald of "Ostroh Academy" National University. – 2017. – № 64. – S. 41–43.

4. Petkova M. I. Formuvannia innovatsiinoho seredovyshcha pid chas navchannia inozemnym movam / M. I. Petkova // Zbirnyk naukovykh prats. – Donetsk, 2010. – S. 12–14

5. Fylypenko S. L. Suchasni ta innovatsiini pidkhody vykladannia anhliiskoi movy dlia studentiv / S. L. Fylypenko // Zbirnyk naukovykh prats Donetskoho nats. un-t ekonomiky i torhivli im. M. Tuhana-Baranovskoho. – Donetsk, 2009. – 140 s.

6. Shchannikova L. M. Osoblyvosti zastosuvannia multymediinykh tekhnolohii na urokakh inozemnoi movy / L. M. Shchannikova // Zbirnyk naukovykh prats Zaporizkoho nats. un-tu. – Zaporizhzhia, 2008. – S. 84–93.

*Людмила Томнюк
(м. Чернівці)*

УДК 811.112.2'42:34

**ОСОБЛИВОСТІ АСОЦІАТИВНОГО ПОЛЯ КОНЦЕПТУ GEFÄNGNIS:
ГЕНДЕРНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА СТЕРЕОТИПІЗАЦІЯ
ОБРАЗУ В'ЯЗНИЦІ В НІМЕЦЬКІЙ КАРТИНІ СВІТУ**

Стаття присвячена дослідженню асоціативного поля концепту GEFÄNGNIS шляхом аналізу асоціативних реакцій, отриманих унаслідок проведеного спрямованого асоціативного експерименту. Через зіставлення асоціативних реакцій чоловіків та жінок здійснено спробу виявити гендерні особливості концепту GEFÄNGNIS та подати образ в'язниці, який зафіксований у мовній свідомості німецького народу. Проналізовано відмови респондентів від участі в асоціативному експерименті та виокремлено їхні причини.

Ключові слова: асоціація, концепт, реакція, слово-стимул, стереотип.

Постановка наукової проблеми. Асоціативний експеримент є однією із провідних психолінгвістичних та психологічних методик дослідження внутрішнього світу людини та її мовленнєвої поведінки. А в лінгвістиці, як зауважує О. Ю. Карпенко, внутрішній світ мовців становить окремий світ концептів [1, с. 252]. Звідси випливає, що результати асоціювання дозволяють простежити значення, яким наділяють поняття представники певної культури, та виявити зв'язки, які існують у їхній концептуальній системі (тобто проаналізувати взаємодію досліджуваного концепту з іншими концептами), а також виокремити найбільшу кількість його когнітивних ознак, які є релевантними для сучасного стану національної етносвідомості, та ранжувати їх за значущістю та частотністю. Варто зауважити, що психічною реальністю «живого слова» вважаємо матеріал асоціативного експерименту, під час якого здійснюється фіксація актуального для респондента психологічного значення слова, «чіткіше проявляється відмінність його реальної семантики від значення, поданого в словнику, визначається простір асоціювання, який виходить далеко за межі словникових статей» [2, с. 35]. Така методика виступає своєрідним ключем від дверей, що ведуть до мовної свідомості індивіда, і дозволяє дослідити не лише семантику окремого слова, а й специфічні характеристики менталітету, особливості культури, мовні стереотипи, оскільки

«кожному слову-стимулові відповідає певне асоціативне поле, що у свідомості носія мови є фрагментом образу світу – його етносу, культури, мотивів, оцінок, культурних стереотипів» [5, с. 140; 3, с. 138].

Метою статті є дослідження гендерних особливостей концепту *GEFÄNGNIS* та подання образу в'язниці, який є типовим для німецькомовної картини світу шляхом аналізу асоціативних реакцій, отриманих унаслідок проведення асоціативного експерименту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вербальні асоціації, які вчені досліджують та оцінюють за допомогою асоціативних експериментів, містять інформацію про зв'язки та відношення між лексичними одиницями, що зберігаються та послідовно розміщуються в пам'яті, утворюючи в такий спосіб структуру, яка становить одну з ментальних передумов вербальної комунікації. У лінгвопсихологічних дослідженнях ця структура отримала назву «ментальний лексикон».

Якщо під терміном «лексикон» прийнято розуміти друкований перелік слів, то «ментальний лексикон» можна тлумачити як «ментальний перелік слів», обсяг та змістове наповнення яких безперервно змінюється [9, с. 5].

У рамках психолінгвістики ментальний лексикон розглядають як складну систему, яка є «внутрішньою репрезентацією лексичної інформації» [8, с. 245], «рівнем знань мови в довготривалій пам'яті, де ментально репрезентовані слова однієї мови» [9, с. 5]. Ментальний лексикон відносять до семантичної пам'яті, «яка поряд з епізодичною пам'яттю є складовою декларативної пам'яті» [10, с. 95]. У когнітивній лінгвістиці акцент роблять на дослідженнях, результати яких дають відповідь на запитання: «як організований ментальний лексикон у когнітивній системі людини» [6, с. 713]. Отже, ментальний лексикон є об'єднанням певних підсистем у межах цілого когнітивного механізму, центром якого виступає так звана система концептів, де, власне, і репрезентується знання про смисли. Тому для того, щоб отримати доступ до ментального лексикону німців та виявити асоціативний комплекс образів лексеми *Gefängnis* як лексеми-домінати досліджуваного концепту з метою визначення його місця в концептосфері німецької мови, для проведення психолінгвістичного дослідження була обрана методика спрямованого асоціативного експерименту.

Завдання психологічного експерименту полягає в «точному описі фактів свідомості, який уможлиблює дослідження механізму утворення та типу зв'язків між елементами свідомості» [11, с. 245].

Результати кожного проведеного асоціативного експерименту протягом багатьох десятиліть збагачують лінгвістичну науку новими поглядами та знаннями. Зокрема, перші проведені експерименти стали поштовхом до спроби категоризації асоціацій, а на сьогодні лінгвісти розробили вже численні методики класифікацій асоціацій, науково-дослідницькою метою яких є «відображення зв'язків між слова у довготривалій пам'яті та зображення системи групування асоціацій» [12, с. 20].

Варто зауважити, що в сучасній психології асоціації розглядають як «основний принцип, за допомогою якого треба тлумачити всі психічні процеси, оскільки сенсації (внутрішні почуття, зумовлені зовнішніми чинниками та подіями) безпосередньо з'єднані з простими станами мозку (вібраціями) та ідеями (внутрішні почуття, які не є сенсаціями)» [7, с. 25].

Виклад основного матеріалу дослідження. Доцільність та наукове обґрунтування вибору методики спрямованого асоціативного експерименту, мета, завдання, структура експерименту та класифікація отриманих вербальних реакцій були опубліковані в статті

«Спрямований асоціативний експеримент як метод дослідження та моделювання асоціативного поля концепту *GEFÄNGNIS*» [4]. Тому в цій науковій розвідці переходимо безпосередньо до подання результатів психолінгвістичного дослідження, а саме: 1) аналізу чинників, які стали причиною численних відмов респондентів від участі в експерименті; 2) впливу соціолінгвістичних чинників на реакцію респондентів; 3) психологічного обґрунтування наявності великої кількості нульових реакцій в анкетах; 4) подання загального образу в'язниці в німецькій етносвідомості; 5) характеристики гендерних особливостей досліджуваного концепту.

Під час проведення психолінгвістичного експерименту в респондентів виникали труднощі та додаткові запитання щодо мети поставлених перед ними завдань. Отримано 542 відмови від участі в анкетуванні. На кожному незаповненому бланку ми зазначали причину відмови від участі в експерименті. Отримані результати аналізу зафіксованих відмов подаємо в таблиці:

Відносний показник	Причина відмови
26 %	не бажають мати проблем із владою та законом
21 %	піддають сумніву анонімність запропонованого їм анкетування
20 %	не були у в'язниці та нічого про неї не знають
17 %	не мають часу
7 %	вважають себе законослухняними громадянами
5 %	зверталися до організатора анкетування з питанням: чому українську жінку цікавить німецька в'язниця
4 %	інші причини

Така велика кількість відмов від участі в експерименті, на нашу думку, може бути зумовлена багатьма чинниками, основними з яких виступають: 1) ставлення респондентів до влади та закріплених у суспільстві моральних цінностей; 2) відчуття потенційної небезпеки та недовіри до доцільності проведення такого експерименту; 3) психологічний стан респондента та його особисте ставлення (як засвідчують результати анкетування – упереджене, негативне, скептичне та недовірливе) до слова-стимулу. Водночас простежуємо вплив соціолінгвістичних чинників на реакцію респондентів, це, зокрема, вік та місце проживання. Зокрема, 83 % – особи віком від 32 до 71 років, а 17 % – від 15 до 28. Щодо місця проживання, то 79 % відмов отримано від німців і 21 % – від австрійців.

Поряд із численними відмовами від участі в експерименті увагу привертає значна кількість нульових реакцій на певні напрями анкетування. Це пояснюємо тим, що в німецькому суспільстві розмови про в'язницю є табу. Тому під час експерименту часто спостерігалися ситуації, коли в респондентів те чи те завдання не викликало жодної асоціації, що зумовлено відсутністю в носіїв німецької мови глибоких фонових знань про в'язницю, її призначення та функціонування. Результати спрямованого експерименту доводять той факт, що концепт *GEFÄNGNIS* належить до пасивної зони свідомості німців, а його асоціативне поле в німецькій етносвідомості демонструє нечіткий, розмитий, умовний характер. Проте спостерігаємо певну стереотипність та негативне упереджене ставлення німців до досліджуваного слова-стимулу. У кожному напрямі анкетування виокремлюємо

ядро (найбільш частотні асоціати), навколо якого скупчується ореол різноманітних даних про слово-стимул (периферія).

Здійснене психолінгвістичне дослідження уможливило аналіз національної специфіки, вербальної пам'яті та культурних стереотипів. На етапі аналізу та класифікації отриманих вербальних асоціацій зроблено спробу виявити гендерні особливості концепту *GEFÄNGNIS*. З цією метою були зіставлені асоціативні реакції, які траплялися в анкетах чоловіків та жінок не менше як 10 разів. Отримані результати засвідчують, що пов'язані із в'язницею асоціати в німецьких жінок і чоловіків майже однакові:

В'ЯЗНИЦЯ Є ...	
Напрямок анкетування	Спільні за гендерною ознакою асоціати
<i>Підстави для виникнення</i>	- захист населення від злочинців; - утримування під вартою людей, які становлять загрозу своєю поведінкою та вчинками собі чи населенню; - трансформація особистості злочинця та його поведінки, його перевиховання з метою подальшої ресоціалізації в суспільство.
<i>Умови ув'язнення</i>	- нестерпні; - прирівнюються до пекла та тортур; - повна ізоляція в'язня від навколишнього світу веде до усвідомлення свого протизаконного вчинку, перевиховання та появи можливості почати власне життя спочатку; - у в'язницях мають місце суїциди, умисні вбивства, торгівля наркотиками, контрабанда.
<i>Суспільний та соціальний статус</i>	- важлива та необхідна установа; - залякувальний суспільний механізм; - заклад з власними правилами та законами; - більшість респондентів вважають в'язнів нелюдьми, виродками, відходами суспільства, яких варто зневажати, оскільки вони порушили моральні принципи. Тому ув'язнення стає для більшості суспільним клеймом – на них чекає соціальна ізоляція, неприйняття в соціум, зневага та ненависть.
<i>Завдання та призначення в'язниці</i>	- гуманне покарання державою громадянина, який учинив протиправне діяння; - безпечне утримання під вартою суспільно небезпечних злочинців; - сприяння усвідомленню в'язнем своєї вини та розкаянню як акту свідомого, глибокого аналізу особою засад власної свідомості та поведінки; - покарання, терапія, перевиховання злочинця; - сприяння реінтеграції в'язня в суспільство після відбутого ним покарання; - боротьба зі злочинністю.
<i>В'язничні будні</i>	- в'язні живуть за незмінним режимом: спати → прокинутися → їсти → лежати на залізному ліжку → ходити в туалет → спати; - розпорядок дня монотонний, регламентований та суворо

	врегульований; - в'язні мають змогу здобувати освіту, займатися спортом, працювати, зустрічатися із сім'єю та родичами у визначений час та спілкуватися з ними по стаціонарному телефону в присутності наглядача.
<i>Стосунки між ув'язненими</i>	- негативні; - вороже поводження, конфлікти, насилля; - різні види угруповань; - агресія, бійки, сутички; - неповага, знущання, приниження гідності.
<i>В'язнична субкультура</i>	- існує та розвивається, бо в'язниця є ізольованою реальністю, окремим мікросуспільством, державою в державі; - ієрархічна субкультура, яка характеризується насиллям; - психопати, які об'єднуються за національностями; - атрибутами в'язничної субкультури є татуювання як розпізнавальні знаки, які слугують своєрідною тюремною біографією в'язня; - розподіл соціальних ролей за власними правилами.
<i>В'язнична мова</i>	- створена та використовується, щоб ніхто, крім в'язнів, їх не розумів; - до її складу входять лайливі слова, грубі висловлювання; - вид таємної мови; - важливе значення мимики та жестів.
<i>В'язнична валюта</i>	- у місцях позбавлення волі валютою слугують цигарки, гроші, наркотики, їжа, послуги, алкоголь.
<i>Почуття та емоції</i>	- ненависть, жорстокість, злість, страх, безнадійність, підсвідома агресія, огида, самотність, біль, стрес.

Незважаючи на те, що жінки й чоловіки в німецькомовному просторі мають майже ідентичні уявлення про в'язницю, трапляються також лише чоловічі та жіночі реакції. Зокрема, чоловікам відомо, що у в'язницях часто виникають страйки і там домінує право сильнішого. Більшість із них (67 %) вважає, що гвалтівників у в'язницях роблять вигнанцями, до них застосовують найбільше насильства. Цікавою є асоціація, що в'язниця допомагає ув'язненому спланувати час після відбування покарання, оволодіти професією та працевлаштуватися на волі. Жінки вважають, що в спілкуванні між в'язнями домінують символи та жести, а одне з призначень в'язниці полягає в захисті закону та навіюванні страху перед його порушенням. Слово-стимул викликає в деяких жінок меланхолію, розпач, співчуття. Суспільна функція в'язниці полягає в позбавленні волі злочинців, оскільки досі немає «кращого» рішення в боротьбі зі злочинністю. На думку жінок, ізоляція в'язнів відбувається з метою усвідомлення ними власного правопорушення і появою готовності вчитися на власних помилках. Якщо в'язні цього не роблять, то довічно або на певний термін їх позбавляють волі, щоб захистити від них решту населення та покарати злочинців згідно з моральними принципами суспільства.

Також чоловічі реакції характеризуються більшою абстрактністю та лаконічністю. Для комунікативної свідомості німецьких жінок характерними є вербалізація асоціацій різними частинами мови, тяжіння до пояснення вибору тієї чи тієї асоціації та узагальнювальний характер висловлювання.

Висновки дослідження та перспективи подальших наукових розвідок. Отже, вважаємо, що проведений психолінгвістичний експеримент практично підтверджує багаторівневу структуру етнокультурного концепту *GEFÄNGNIS* та відбиває соціальне буття, національну специфіку й особливості мислення німців. Дослідження системи породжених словом-стимулом вербальних асоціацій уможливило не лише подання типового образу в'язниці у свідомості німців та виявлення гендерних особливостей сприйняття, реакцій на слово-стимул, а й установлення значення в'язниці як суспільно значущого інституту та статусу в'язня в очах законослухняних громадян під час відбування покарання і після звільнення з-під варти, простеження стереотипізації образу в'язниці в концептосфері німецької мови та визначення рівня та якості знань німців про призначення, функціонування, структуру в'язниці.

Перспективним вважаємо дослідження особливостей функціонування розмовного та художнього злочинного дискурсів у німецькій картині світу, їхнього концептуального простору й моделювання когнітивних карт.

ЛІТЕРАТУРА

1. Карпенко О. Ю. Когнітивна ономастика як напрямок пізнання власних назв : дис. ... доктора філол. наук : спец. 10.02.15 – загальне мовознавство / О. Ю. Карпенко. – Одеса, 2006. – 416 с.
2. Нещерет О. І. М. В. Гоголь у сприйнятті ніжинських студентів (за матеріалами асоціативного експерименту) / О. І. Нещерет // Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Серія «Філологічні науки». – 2012. – Кн. 1. – С. 35–38.
3. Осовська І. М. Сучасний німецькомовний сімейний дискурс: ментальний і вербальний ресурс [Текст] : [монографія] / І. М. Осовська. – Чернівці : РОДОВІД, 2013. – 402 с.
4. Томнюк Л. М. Спрямований асоціативний експеримент як метод дослідження та моделювання асоціативного поля концепту *Gefängnis* / Л. М. Томнюк // Одеський лінгвістичний вісник : зб. наук. праць / Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». – Одеса : Фенікс, 2017 (у друці).
5. Уфимцева Н. В. Русские: опыт еще одного самопознания / Н. В. Уфимцева // Этнокультурная специфика языкового сознания : сборник статей. – Москва, 1996. – С. 139–162.
6. Cruse, D. A. Lexikologie / Lexicology. 2. Halbband / D. Alan Cruse. – Berlin : Walter de Gruyter GmbH & Co., 2005. – 1018 S.
7. Fiedler P. Verhaltenstherapie mon amour. Mythos – Fiktion – Wirklichkeit / Peter Fiedler. – Stuttgart : Schattauer, 2010. – 492 S.
8. Grimm H. Sprachpsychologie: Handbuch und Lexikon der Psycholinguistik / Hannelore Grimm, Johannes Engelkamp. – Berlin : E. Schmidt, 1981. – 346 S.
9. Jeske I. Das mentale Lexikon: Ein Einblick in die Prozesse des lexikalischen Gedächtnisses / Ida Jeske. – Norderstedt : GRIN Verlag, 2009. – 25 S.
10. Runte M. Lernerlexikographie und Wortschatzerwerb / Maren Runte. – Berlin : Walter de Gruyter GmbH, 2015. – 359 S.
11. Twenhöfel R. Wissenschaftliches Handeln: Aspekte und Bestimmungsgründe der Forschung / Ralf Twenhöfel. – Berlin : Walter de Gruyter & Co., 1991. – 303 S.
12. Wettler M. Sprache, Gedächtnis, Verstehen / Manfred Wettler. – Berlin : Walter de Gruyter & Co., 1980. – 331 S.

Томнюк Л. Особенности ассоциативного поля концепта GEFÄNGNIS: гендерная характеристика и стереотипизация образа тюрьмы в немецкой картине мира

Статья посвящена исследованию ассоциативного поля концепта GEFÄNGNIS путем анализа ассоциативных реакций, полученных в результате проведенного направленного

ассоциативного эксперимента. Через сопоставление ассоциативных реакций мужчин и женщин осуществляется попытка выявить гендерные особенности концепта GEFÄNGNIS и представить образ тюрьмы, который зафиксирован в языковом сознании немецкого народа. Проводится анализ отказов респондентов от участия в ассоциативном эксперименте и выделяются их причины.

Ключевые слова: ассоциация, концепт, реакция, слово-стимул, стереотип.

Abstract

Tomniuk L. The peculiarities of the associative field of the concept GEFÄNGNIS: gender characteristics and stereotyping of the prison image in the German worldview

Introduction. The article is dedicated to the research of the associative field of the concept GEFÄNGNIS by means of the associative response analysis, which resulted from the directed associative experiment. The comparison of men's and women's associative responses makes it possible to reveal gender peculiarities of the concept GEFÄNGNIS and represent the prison image, fixed in the consciousness of German people.

The purpose of the article is to model and analyze the associative field of the concept GEFÄNGNIS as an element of German ethnic consciousness.

Methods. We have chosen the method of directed associative experiment in order to describe the associative field of the lexical item Gefängnis. Directing respondents' associations by limiting the ways of their expression is considered to give the wider range of the relevant verbal reactions, which contribute to achieving the objective. The determination of the concrete targets stipulates an extensive complex of reactions feedback. The analysis provides the possibility to study individual peculiarities of a German speaking resident; it gets the access to the images in the consciousness of the German culture representatives; and it analyzes the associative field of the lexical item Gefängnis as a dominant item of linguocultural concept GEFÄNGNIS.

Results. This study helps to define the role of the concept GEFÄNGNIS in the individual and national consciousness of German speaking people, to examine their knowledge of the prison as a social institution, as well as emotions, feelings and associations related to the word 'prison'. The analysis of the received associative responses gives the possibility to determine social importance of the prison and social status of the prisoners in the whole German speaking community.

Great attention in this scientific research is paid to the analysis of zero and verbal responses to the word-stimulus prison and determination of factors, which resulted in numerous respondents' refusals to take part in the experiment. Analysis of the fixed reasons of these refusals prove that among the main factors are the feeling of potential danger and distrust to the appropriateness of such kind of experiment, respondents' attitude to the authority and fixed moral values, respondents' psychological state and their personal position concerning the word-stimulus (according to the results of questioning – prejudiced, negative, skeptical and distrustful).

Originality. The recent psycholinguistic research is considered to give an access to the lingual consciousness of the German people. Moreover, it helps not only to reveal the cognitive characteristics of the concept, but also explore the cultural peculiarities, language stereotypes and specific mentality characteristics.

Conclusion. At the end of the article we make a conclusion that the concept GEFÄNGNIS belongs to the passive zone of German people's consciousness. In German ethnic conscience the associative field of the concept is considered as inaccurate, obscure and conventional. The analysis of the associative responses shows certain stereotyping and negative prejudiced attitude of the

German people towards the analyzed word-stimulus. The analysis of gender peculiarities determines that in the German speaking society women and men have almost identical idea about the prison. Thus, there are also certain exceptional responses of men and women. Unlike women responses, the men ones are characterized as more abstract and concise.

Key words: *association, concept, reaction, stimulus word, stereotype.*

References

1. Karpenko O. Yu. Kohnityvna onomastyka yak napriamok piznannia vlasnykh nazv : dys. ... doktora fil. nauk: 10.02.15 / O. Yu. Karpenko. – Odesa, 2006. – 416 s.
2. Neshcheret O. I. M. V. Hohol u spryiniatti nizhynskykh studentiv (za materialamy asotsiatyvnoho eksperymentu) / O. I. Neshcheret // Naukovi zapysky Nizhynskoho derzhavnoho universytetu im. Mykoly Hoholia. Serii «Filolohichni nauky». – 2012. – Kn. 1. – S. 35–38.
3. Osovska I. M. Suchasnyi nimetskomovnyi simeinyi dyskurs: mentalnyi i verbalnyi resurs [Tekst] : [monohrafiia] / I. M. Osovska. – Chernivtsi : RODOVID, 2013. – 402 s.
4. Tomniuk L. M. Spriamovanyi asotsiatyvnyi eksperyment yak metod doslidzhennia ta modeliuvannia asotsiatyvnoho polia kontseptu Gefängnis / L. M. Tomniuk // Odeskyi lnhvistychnyi visnyk : zb. nauk. pr. / Nats. un-t «Odes. yuryd. akad.». – Odesa : Feniks, 2017 (u drutsi).
5. Ufymtseva N. V. Russkyye: opyt eshche odnogo samopoznaniya / N. V. Ufymtseva // Etnokulturnaia spetsyfyka yazykovoho soznaniya : sbornyk statei. – Moskva, 1996. – S. 139–162.
6. Cruse D. A. Lexikologie / Lexicology. 2. Halbband / D. Alan Cruse. – Berlin : Walter de Gruyter GmbH & Co., 2005. – 1018 S.
7. Fiedler P. Verhaltenstherapie mon amour. Mythos – Fiktion – Wirklichkeit / Peter Fiedler. – Stuttgart : Schattauer, 2010. – 492 S.
8. Grimm H. Sprachpsychologie: Handbuch und Lexikon der Psycholinguistik / Hannelore Grimm, Johannes Engelkamp. – Berlin : E. Schmidt, 1981. – 346 S.
9. Jeske I. Das mentale Lexikon: Ein Einblick in die Prozesse des lexikalischen Gedächtnisses / Ida Jeske. – Norderstedt : GRIN Verlag, 2009. – 25 S.
10. Runte M. Lernerlexikographie und Wortschatzerwerb / Maren Runte. – Berlin : Walter de Gruyter GmbH, 2015. – 359 S.
11. Twenhöfel R. Wissenschaftliches Handeln: Aspekte und Bestimmungsgründe der Forschung / Ralf Twenhöfel. – Berlin : Walter de Gruyter & Co., 1991. – 303 S.
12. Wettler M. Sprache, Gedächtnis, Verstehen / Manfred Wettler. – Berlin : Walter de Gruyter & Co., 1980. – 331 S.